

primerament per Paracels a primers del S. XVI □
1.ª doc: 1868, *SLitCosta*

En anglès ja es documenta el 1650, en francès des de 1694. S'ha cregut que el mot fou creat del tot i arbitràriament per Paracels; però és més probable que resultés d'una alteració del gr. *synousia* 'unió', 'acoblament' (*συνουσία*), pres en el sentit d'"articulació de dos ossos", aplicant-lo a l'humor viscos que els lubrica; aquesta alteració pogué resultar primerament d'un error de còpia, *synouia* (per ommissió de la -s-), error acceptat perquè Paracels o algun predecessor cregué veure-hi una forma del mot anglès *sinew* 'tendó', 'força muscular', que en anglo-saxó i anglès mitjà tenia les formes *sinewe*, *seonew*, b.-al. ant. *sinewa*, a.-al. ant. *senawa*, neerl. mj. *zenuwe*. Per a la manca de fonament de l'etimologia que el suposà format pel grec *συν-* 'amb, juntament' i el ll. *ovum* (per la clara de l'ou), veg. el N. E D; però ja en el DECH vaig reaccionar també contra la fórmula de 'creació arbitrària' que fins aleshores prevalia; i ara crec que convé encara completar l'explicació en la forma que ací es proposa per primera vegada.

DERIV. *Sinovia* [1868]. *Sinovitis*.

Sinse, variant inadmissible de *sense*

SINSONTE, del cast. *sinsonte*, id., i aquest, del mexicà azteca *zenzónitli* □ 1.ª doc.: 1878, *Atlàntida* II, 31c: «ou-s'hi glosar joiosos *sinsonis* y esquivés merles».

A fi de donar color local al jardí tropical de l'Espèria atlàntica, rectificant la versió primera, «refilan trastejant-hi los rossinyols y merles», com sigui que no hi havia rossinyols en el món americà». Per a SINSONTE, veg. DCEC/DECH.

Sintàctic, *sintagma*, *sintaxi* *Sintent*, V. *sentir* *Sintèpal*, V. *tèpal* (SEPARAR) *Sintèria*, V. *sintiri* *Sintesi*, *sintètic*, *sintetitzar*, *-tizable*, V. *tesi*

SINTEXI, 'colliquació', pres del gr. *σύντηξις* 'fusió, dissolució', derivat de *συντήκω* 'em fonc, em dissolc'.

SINTIRI, forma antiga del mot *dysenteria* (ENTRE III, 399a30), també *sintèria*: «la infanta havia un bell fill, qui nasqué --- la infanta estava molt mal, que la febra l'havia presa, e mal de *sintèria* e --- passà d'esta vida als 32 jorns ---», Muntaner (§ 264, fets de 1315, Casac. VII, 49.17), *cintiri* en l'ed. Bofarull; «açò ha nom de *sintiri*» en els *Quesits* d'Albert el Gran, context aquest que obligava a llegir *desintiri* (corregir-ho, així com la forma acastellanada *dissentèria* amb -ss- en *AlcM*). Era natural, però, que hom anallitzés malament el gr. *dysenteria* en llatí i romànic, creient veure-hi el prefix ll. *dis-* (que indica destrucció, cf. gr. *δυσ-* 'mal estat'); i bé podria ser que a l'E Mj. algú cregués veure-hi un derivat de *sentir*: «un jorn, cuydàn furtar confits, furtà letovarí lexatiu, e menjà'n tant que venc-li soptosament tant de *dissentèria* que

cuydà morir», Eiximenis (*Terç* III, 193.12) Això ja venia de molt antic en llatí medieval, car *sintèria* ja es troba en Notes Tronianses (111 64; ALLG XII, 55) junt amb *sintèriacus* per al pacient; *sintèria* en els glossaris de Diefenbach, i «*sintèria*: flux del corp» en un glossari bergamasc de c. 1400 (Mussafia, *Litbl* xv, 59). El canvi de *sintèria* en *sintiri(a)* per metafonia cat. (com *celista*, *siquia* etc.) i la reducció dialectal -ia > -i, ajudat pels molts com *crestiri*, *reptiri*, *cementiri*

Sintoma, V. *simptoma* *Sintoma*, *sintonitzar*, *-tza-ció*, V. *to* *Smuat*, *smuós*, *sinuositat*, *sinus*, *sinusitis*, *sinusoide*, *-oidal*, V. *si* m. *Sinyer*, V. *cenyer* *Sinyor*, V. *senyor*

SIO, forma llatinitzant (no cast.) del nom de planta *siom*, greco-llatí *sion* □ 1.ª doc: 1617, *Agric del Prior* (DAG).

Sió certa peça de les barques, sembla ser derivat de *ciar*: diminutiu del seu derivat *cia* o provinent de **ciad* (-ATIONE), abstracte de *ciar*, amb influència de *TIO*.

Sip, V. *sit*

SIPAI, del fr. *cipaye*, que prové de l'irano-hindú *sipāhī* 'soldat de cavall' per conducte del port. *sipay*; entre nosaltres (veg. CIPAYO, DCEC/DECH) es va usar per a una tropa de la guerra carlina de 1872-76.

Sipar, *sipat*, V. *cepat* (CEP) *Sipela*, *-ella*, V. *erisipela* *Sipella*, V. *xipella*, cf. *cep* *Sípia*, *siprada*, V. *sépia*

Sipardo, men., V. conjectura etimològica sostenible en *AlcM*; massa pocs antecedents per decidir si és més probable això o alguna relíquia mossàrab: p. ex. de SUPPALLIDUS 'mig pàlid, malaltís' [S. IV en el metge Celsus etc.] o d'un equivalent del cast. PARDO amb SUB (per a la *t*, cf. l'eiv. *sipat* 'ben o malgirbat').

+*Sipadura* Benasc 'tall o ferideta dolenta o algun cop perillosa feta per la mossegada d'un animal': es tracta d'un tall com els que allà creuen que fan els *moreros* (espècie de talps o teixons) als animals de càrrega i llaurada (1965) +*Sipiar* «punzar, picar», Ballarín (*Dicc Benasqués*); i ell i Rohlf, per enquesta directa (*Dicc Purm Arag*, s. v), hi recolliren +*asiptón*: aguijón de la abeja», ço que ens fa pensar en la possibilitat que resultin d'un encreuament de *fibló* i *fiblar* amb un altre mot, qui sap si *svella*, ajudant-hi el mateix procés que canvià la F- de FIBELLA en la S- del mot català No acabem de veure-ho clar, car no ens expliquem així la -p- i la -z-. Hi pogué intervenir encara un altre mot; quin?

Aquesta influència vindria potser a) d'una metàtesi de *pec(e)adura* derivat de *pecejar* 'esquinçar, esqueixar' (PEÇA); b) d'un derivat de SAPO 'gripau' (el mot usat a Ribagorça, veg. supra i DCEC/DECH),